

A photograph of Professor Heikki Niskakankaan, an older man with grey hair and glasses, wearing a dark suit and a blue tie. He is leaning on a metal railing, looking towards the camera with a serious expression. The background shows a modern interior with glass panels and a door.

”Talouskasvu ei riipu veroasteesta”

– professori Heikki Niskakankaan haastattelu

Suomen verojärjestelmän kokonaisuudistusta pohditaan parhaillaan verotyöryhmässä. Näyttää siltä, että verotusta joudutaan kiristämään, mutta miltä osin niin tulisi tehdä?

Heikki Taimio
Erikoistutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
heikki.taimio@labour.fi

Haastattelu on tehty 20.3.2009

Olet kutsunut Suomessa viime vuosina harjoitettua veropolitiikkaa ”tikkaripolitiikaksi”: hallitus on antanut veroetuja niille, jotka ovat osanneet huutaa riittävästi. ”Ja kun lapsi saa kirkumalla tikkarin, hän oppii vaatimaan lisää karkkia kirkumalla.” Aika lohduton kuva veropolitiikasta, vai mitä?

”Seurasin aika läheltä viime eduskuntavaalien ohjelmien ja hallitusohjelman syntymistä, ja havaitsin, että hallituspuolu-

eiden vaaliohjelmat ja hallitusohjelma syntyivät siltä perustalta, mitä järjestöt olivat vaatineet. Minusta olisi voinut olla parempi, että olisi katsottu ihan tieteelliseltä pohjalta tai virkamiespohjalta, minkä tyyppisiä tarpeita veropolitiikan uudelleenorientoitumiseksi olisi ollut.”

Ketkä näitä veroetuja ovat saaneet ja kenen ansiosta?

”Tässä tilanteessa tietysti elinkeinoelämän järjestöt olivat kaikkein aktiivisimpia, ja niillä oli parhaat suhteet nykyisiin päähallituspuolueisiin. Tietenkin sieltä tulivat ne suurimmat ja merkittävimmät toiveet, mutta kyllähän tässä muutkin huutajat ovat pärjänneet. Jos mainitsisin muita tahoja, jotka ovat tikkareita saaneet, niin kulttuuri- ja urheiluväki sai kulttuurisetelin, ja Metalliliiton ammattiosasto 49 sai matkakulukorvausten muutoksen jne.”

Palkansaajajärjestöjä ei niinkään kuultu tässä vaiheessa?

”Ei lähimainkaan samalla tavalla. Elinkeinoelämän järjestöjen erinomaiset veroasiantuntijat ovat olleet koko ajan näiden puolueiden läheisiä veroneuvonantajia ja mukana hallitusneuvotteluissa. Niiden tahto meni ihan suoraan hallitusohjelmaan.”

Olet vaatinut siirtymistä ”tikkaripolitiikasta” ”suuren pensselin linjalle” ja viitannut valtiovarainministeriön 18.9.2008 perustamaan ja alivaltiosihteeri Martti Hetemäen johtamaan verotuksen kehittämistyöryhmään, jonka varapuheenjohtaja olet. Onko se vapaa tällaisesta ”tikkaripolitiikasta”?

”Kyllä se ”tikkaripolitiikasta” on vapaa. Varmastikaan ei mietitä sellaisia pieniä pyyteitä, mitä eri tahoilta sinne tulee. Siellä katsotaan pelkästään suuria linjoja. Eri asia sitten on, vaikuttavatko kuitenkin joidenkin eturyhmien kannanotot joihinkin linjauksiin, mutta mitään

tikkareita ei tulla jakamaan eikä esittämään.”

Media kutsuu Sinua Keskustan johtavaksi veroasiantuntijaksi. Onko tämä nyt sitten hallituspuolueiden veroryhmä vai onko se yli puoluerajojen tai hallituksen ja opposition yhteinen?

”Pääasiassa näkisin asian niin, että se ei olisi hallituspuolueiden lähtökohdiltaan siinä mielessä, että se antaa esityksensä vuoden 2010 lopussa seuraavaa hallituskautta varten, jolloin se pyrki palvelemaan yhteiskuntaa riippumatta hallituksen kokoonpanosta. Mutta varmasti ryhmän kokoonpanoon on vaikuttanut myös nimittäjän käsitys eli sillä tavalla se on hallituspuolueiden veroryhmä enemmän kuin muiden puolueiden.”

Verotyöryhmässä ei mietitä eri tahoilta tulevia pieniä pyyteitä.

Yksi erityinen piirre siinä on, että monet olisivat odottaneet siihen enemmän kolmikantaisuutta. Siellä kuitenkin kuullaan työmarkkinajärjestöjä, eikö niin?

”Siellä kuullaan työmarkkinajärjestöjä ja erilaisia etujärjestöjä, mutta tämän tyyppiseen työryhmään, joka on hyvin tieteellisorientoitunut – jäsenet ja sihteerit ovat pääosin tohtoreita – ei oikeastaan sovellu eturyhmien ristiriitojen sovittaminen, vaan siellä pyritään tieteelliseltä pohjalta katsomaan, minkälainen olisi hyvä verojärjestelmä. Eturyhmien sovittamisprosessi tapahtuu vasta työryhmän työn jälkeen vaalitaistelussa ja uutta hallitusohjelmaa muodostettaessa.”

Eriytetyn tuloverotuksen ongelmat on ratkaistava

Mikä nyt on meidän verojärjestelmämme suurin ongelma, joka vaatisi uudistusta?

”Se on ehkä hiukan muuttunut sinä aikana, kun me olemme istuneet. Taloustilanne on aivan olennaisesti erilainen nyt maaliskuussa 2009 kuin syyskuussa 2008. Silloin kun me lähdimme töihin ensinnäkin nämä ympäristöstä tulevat haasteet olivat kiristynyt kansainvälinen verokilpailu, ikääntyminen ja ilmastomuutos, joihin meidän piti ikään kuin lähteä etsimään vastausta. Edelleen jos ajattelemme verojärjestelmää sen toimivuuden kannalta, niin tietysti eriytettyyn tuloverojärjestelmään liittyy merkittäviä ongelmia. Ikääntymisen osalta voi tietysti sanoa, että työvoiman tarjonnan puute eli se, että työvoima vähenee, on yksi merkittävä haaste. Onko meidän verojärjestelmämme kokonaisuus tätä ajatellen optimaalinen tällä hetkellä?”

Verotyöryhmällä ei varsinaisesti ole vielä esityksiä, mutta eikö eriytetystä tuloverotuksesta ole olemassa sellainen esitys, joka aiotaan toteuttaa jo aika piankin? Siinä pyritään puuttumaan ansiotulojen muuntamiseen pääomatuloiksi.

”Me olemme ilmoittaneet, että me tulemme esittämään uutta osinkotuloverojärjestelmää. Sitten on selvää, että me tulemme tarkastelemaan myös ansio- ja pääomatulojen välistä erilaisuutta erilaisista näkökulmista, ja minäkin tyyppisiä ratkaisuja siihen voidaan löytää.”

Tässä ei nyt ole tulossa hallituksen esitystä asiasta?

”Tällä hetkellä me työskentelemme niin, että antaisimme esitykset vuoden 2010 lopussa, joka tarkoittaa sitä, ettei tämä hallitus tulisi antamaan näitä esityksiä. Mutta meille on toisaalta annettu mahdollisuus antaa myös väliesityk-

siä, joista yksi on jo annettukin liittyen näihin lääkäriyhtiöjuttuihin. Jos taloustilanne ei olennaisesti muutu tai jos tämä uusi taloustilanne ei pakota meitä siihen, niin me tulisimme esittämään pääomatulojen ja ansiotulojen välisen ongelman ratkaisua vasta 2010, ja se siirtyisi seuraavalle vaalikaudelle.”

Se tulee sitten olemaan aika kokonaisvaltainen esitys. Onko mahdollista tilkittää verosuunnittelun porsaanreiät niin, ettei palkkatuloja pystyttäisi muuntamaan pääomatuloiksi?

”Minusta on aivan selvää, että voidaan tilkitä näitä verosuunnittelureikiä, joita tällä hetkellä on olemassa.”

Yksi aika kokonaisvaltainen ratkaisu on se, että ansio- ja pääomatulojen verotusta lähennettäisiin toisiinsa, ja siinä on erilaisia etenemislinjoja. Valtiovarainministeri Jyrki Katainen on useasti puhunut sellaisesta etenemislinjasta, että pääomatulojen verotusta ei kiristettäisi, vaan ansiotuloverotuksen ylimpiä prosentteja pudotettaisiin lähemmäksi pääomatuloverotuksen 28 prosenttia. Onko tämä Sinun mielestäsi hyvä linja??

”On täysin selvää, ettei se voi pelkää tapahtua sillä lailla, että ylimpiä marginaaliveroja alennetaan – siitä syystä, että ylin marginaaliveroprosentti on tällä hetkellä noin 55, ja siihen liittyy lisäksi vielä sosiaalivakuutusmaksuja. Toisaalta meillä on pääomatuloverotus 28 prosentilla ja käytännössä osittain jopa

sen alapuolellakin. Ei kukaan voi ajatella, että ylin marginaalivero pudotettaisiin 28 prosenttiin tai sen alapuolelle, eli jos me haluamme tämän ongelman ratkaista, niin se pitää tehdä molemmista päistä.”

Siinäkin jää vielä erilaisia vaihtoehtoja. Olet jossakin yhteydessä maininnut sen mahdollisuuden, että siirrytään tasaveroon.

”Ensinnäkään tasavero ei ole ajankohdainen vielä tässä vaiheessa. Eri asia on, onko se jossakin vaiheessa ensi vuosikymmenellä, mutta nyt tässä näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa tasavero ei ole mahdollinen, eikä sitä suunnitella myöskään meidän verrokkimaissamme eli Länsi-Euroopan maissa tai OECD-maissa. Päinvastoin eräät Itä-Euroopan maat harkitsevat tasaverosta luopumista ja siirtymistä progressiiviseen verotukseen.

Olen esittänyt, että suurten ansiotulojen verotusta pitäisi samassa yhteydessä alentaa, kun pääomatulojen verotusta tiivistetään, mutta nyt tämän laman syvetessä näyttää siltä, että me joudumme joka tapauksessa nostamaan kokonaisveroastetta heti laman jälkeen aika merkittävästi. Siinä tilanteessa voi tuntua mahdottomalta, että suurten ansiotulojen verotusta olennaisesti laskettaisiin alle 55 prosentin. Eli pidän nyt sitä ratkaisuvaihtoehtoa aika vaikeana, kun heti vaalien jälkeen vuoden 2012 alusta joudutaan kasvattamaan kokonaisveroastetta merkittävästi. Minusta olisi hyvä, jos ylin marginaaliveroprosentti voitaisiin pitää nykytasolla, eikä sitä tarvitsisi lähteä kasvattamaan.”

Silloin tietysti joudutaan keskustelemaan siitä, onko mahdollista kiristää muita veroja niin, ettei jouduttaisi tähän ansiotulojen verotukseen puuttumaan. Sehän on ollut pitkä linja jo, että ansiotuloverotusta kevennetään.

”On mielenkiintoista havaita, että kasvu pitkällä tähtäimellä ei ole riippuvainen kokonaisveroasteesta, vaan erilaisilla kokonaisveroasteilla voidaan saavuttaa samanlainen talouskasvu. Silloin minä kuvittelisin, että ensi vuosikymmenellä meidän kokonaisveroasteemme lähtee nousuun. Me olemme tulleet vuoden 1995 noin 49 prosentista viime vuoden 42,7:ään. Nyt tämä jää pohjaksi, ja me joudumme lähtemään siitä taas ylöspäin. Se voi tapahtua ilman, että vaarannetaan taloudellinen kasvu, mutta työllisyyden näkökulmasta ansiotulojen verotusta ei saisi kiristää, vaan pitäisi pyrkiä löytämään veronkiristykset muualta.”

Totesit, että suuntaus on nyt ennemminkin progressiivisen verotuksen suuntaan niissäkin maissa, joissa nyt on tasavero, mutta jätit toisaalta ikään kuin oven auki tasaverolle. Mitä tarkoittit sillä, että se voisi tulla ensi vuosikymmenellä?

”Minusta siinä vaiheessa, kun valtioiden julkinen talous on jollakin tavalla hallinnassa ja kun taas verokilpailu on aika keskeinen tekijä, ja myös sitten kun kansainvälinen kilpailu osaavasta työvoimasta selkeästi alkaa vaikuttamaan veropolitiikkaan, niin sen tyyppisissä olosuhteissa tasaveroa varmasti vakavasti ryhdytään miettimään. Mutta nyt tämän laman ja sen ratkaisuvaihtoehtojen joukossa ei tasavero tule olemaan.”

Pääomatuloillahan on tavallaan tasavero, vaikka siellä käytännössä kaikilta osin se ei ole se 28 prosenttia kuten totesit. Entä jos kaikki pääomatulot saatettaisiin saman progressiivisen verotuksen piiriin kuin ansiotulotkin?

”Minusta on mahdollista, että pääomatulot olisivat progressiivisen verotuksen piirissä, ja hyvin monissa maissa ne ovatkin. Mutta ei ole mahdollista verottaa kaikkia pääomatuloja samalla tavalla kuin ansiotuloja. Ensinnäkin siitä syys-

**Ansio- ja
pääomatuloverotusta on
lähennettävä toisiinsa
molemmista päistä.**

tä, että pääomatuloissa ei oteta lainkaan huomioon inflaatiota, eli meillä verotetaan nimellistä korkotuloa eikä reaalis-ta korkotuloa. Jos meillä pantaisiin korkotuloon 55 prosentin vero, niin sehän tarkoittaisi, ettei reaalinettotuloa jäisi ol-lenkaan. Myyntivoitoissa on sama inflaatiotioseikka, joka veisi puhtaan inflaatiovoiton verolle, ja se olisi väärin.

Sen sijaan meillä on mahdollista mennä lievempään progressiiviseen verotukseen, joka ei välttämättä ole hyvä, ja sitten meillä löytyy täällä pääomaverotuspuolella aivan selviä aukkoja ja verotukia, joista voitaisiin luopua.”

Mitä ne ovat?

”Merkittävin tietysti on listaamattomien yhtiöiden osinkojen 90 000 euron verovapaus.”

Onko pienituloisten verotuksessa mielestäsi korjaamisen tarvetta?

”Jos ajatellaan kansainvälisessä vertailussa, niin meillä pienituloisten verotus ei ole kovin ankaraa, joten siinä mielessä ei ole kovin suurta painetta. Mutta on kaksi syytä korjata pienituloisten verotusta. Toinen on se, että yhdistettynä ansiosidonnaisiin sosiaaliturvaetuuksiin ja myös toimeentulotukeen siellä syntyy loukkuja, että ei kannata mennä töihin. Se saattaa vaatia muutoksia, ja sitä tullaan miettimään Hetemäen työryhmässä. Toinen seikka on se, että tässä suhdannetilanteessa verohelpotukset pitäisi kohdentaa pienituloisille, koska he kulluttavat kaiken, ja suurituloiset säästävät. Siinä mielessä minusta sellainen seikka ja muutos, joka pitäisi tehdä jo tämän hallituskauden aikana ja heti, on kunnallisen perusvähennyksen korottaminen.”

Varallisuusvero oli huono vero...

Varallisuusvero päätettiin poistaa vuoden 2006 alusta. Tulopoliittisen kokonaisrat-

kaisun yhteydessä työnantajapuoli vaati sitä suostuakseen mukaan siihen ratkaisuun. Oliko se hyvä päätös?

”Jos ajatellaan varallisuuteen kohdistuvia veroja, joihin kuuluu siis varallisuusvero, perintö- ja lahjaverot, myyntivoittovero, kiinteistövero ja sitten vielä laajassa mitassa pääomatuloja koskevat verot, niin kyllä varallisuusvero on niistä veroteknisesti ja talouspoliittisesti huonoin. Siinä mielessä minä aikanaan kannatin varallisuusverotuksesta luopumista, varsinkin kun se oli mennyt hyvin repaleiseksi, ja se oli kierrettävissä erilaisilla tempuilla, ja varallisuusveron minimointi oli erittäin laajaa, sekä laillisin että laittomin keinoin. Se oli huono vero, ja sen tuotto oli hyvin vähäinen, noin 100 miljoonaa euroa. Eli hyvä että siitä luovuttiin, mutta eri asia sitten on, että olisiko pitänyt samassa yhteydessä näitä muita pääomiin kohdistuvia veroja kiristää. On veroja, joita voitaisiin kiristää, joissa tuotto on oleellisesti korkeampi, jotka ovat teknisesti paljon parempia veroja, jotka kohdistuvat oikeammin ja joiden vauriot kansantaloudelle ovat vähäisemmät jne.”

On kuitenkin aika yleinen käsitys, että se oli hyvä vero. Voitko vähän tarkemmin kertoa, millä tavalla sitä kierrettiin?

”Tyypillinen tapa oli, että jos yrityksen omistajalla oli saatava omasta yrityksestään, niin se oli varallisuusverotuksen piirissä, mutta jos hän pisti ne rahansa pankkiin ja pankki pisti ne yritykseen, niin pankkitalletus ei ollut varallisuusve-

rotuksen piirissä. Äärimmäisen yksinkertainen tempu, jota erinomaisen laajasti käytettiin.”

Tuo ei tainnut olla kovin yleisesti tiedossa, että noin yksinkertaisella tavalla sitä tehdään. Sittenhän oli holding-yhtiöiden ja sen tyyppisten järjestelyjen mahdollisuus, ja ne olivat kai enemmän tunnettu-jakin...

”Oli holding-yhtiöitä, ja monenlaisia järjestelyjä, mutta tämä oli se, jossa oli kaikkein suurimmat rahat ja jota käytettiin aivan yleisesti. Pankkitalletusten kautta sijoitettiin, koska pankkitalletukset eivät olleet varallisuusveron alaisia. Toinen oli henkivakuutukset, jotka eivät olleet lainkaan varallisuusverotuksen piirissä. Jos antoi vakuutusyhtiölle varat, ja jos vakuutusyhtiö laittoi ne sinne, minne tämä varakas henkilö ne halusi, niin oltiin varallisuusverotuksen ulkopuolella. Äärimmäisen yksinkertainen tempu minimoida varallisuusvero.”

Eikö varallisuusverotuksen aukkoja olisi ollut mahdollista tilkitä?

”Varallisuusvero olisi ollut korjattunakin huono vero, koska se johtaa sijoitusmarkkinoilla vääristymiin eli siis aiheuttaa taloudessa ns. tehokkuustappioita. Varallisuusverotus ottaa väärällä tavalla riskin huomioon.”

...mutta perintövero on hyvä vero

Myös perintö- ja lahjaveroon on tehty ja suunniteltu isoja muutoksia viime aikoina. Siinä on ollut aikamoista säpinää viime aikoina. Mikä tilanne siinä nyt on?

”Siinähän oli tämä sukupolvenvaih-doshömpä, joka oli täysin typerä joka näkökulmasta. Oli ensinnäkin kysymys aika pienistä rahoista, ja sitten jotkut järjestöt saivat päähänsä lähteä ajamaan sitäkin pois. Kun ajatellaan, että yritys-

Varallisuusveroa kierrettiin monin eri tavoin.

ten omistajien helpotus perintö- ja lahjaverossa on nyt jo 90–95 prosenttia siitä mitä muilla on, niin mitä nyt ruveta enää sitä pientä osaa mikä heillä on ajamaan pois hirveällä metelillä. Eturyhmi- en taholta koko homma oli täysin väärin arvioitu. Ne eivät ymmärtäneet, mistä on kysymys, ja nyt ne katuivat syvästi siitä, koska siitä oli monenlaisia vaurioita – imagovaurioita jne. Se oli ihan mahdoton, epäoikeudenmukainen ja perustuslain vastainen, sillä ei ollut minkäänlaisia elinkeino- eikä talouspoliittisia perusteluita, eli se oli totaalinen erhe.”

Oli kuitenkin joku eturyhmä, joka kuvitteli saavansa siitä uudistuksesta etua...

”Siinä oli Perheyrittäjien liitto, joka katsoi, että heidän ideologiaansa kuuluu voida siirtää perheyrittäjä seuraavalle sukupolvelle ilman minkäänlaisia veroseuraamuksia. Vaikka ne veroseuraamukset olivat hyvin pieniä, se tuli jotenkin heidän ohjelmaansa, ja sattui henkilö, joka lähti ajamaan sitä laajamittaisesti ja kaikkia keinoja käyttäen. Muutkin järjestöt joutuivat vikisemään mukana, koska isännät luulivat, että se oli merkittävä juttu. Se oli suuri farssi ja komedia, mutta se kaatui omaan mahdollisuuteensa. Luulen, että minullakin oli merkitystä siinä, että se kaatui.

Perintö- ja lahjaverohan on siinä mielessä ongelmallinen vero, että jos ajattelemme hyvän verojärjestelmän ominaisuuksia sekä veroteknisesti että talouspoliittisesti, niin se on hyvä vero, mutta toisaalta se on hyvin vihattu vero. Jos haastatteluissa kysytään, pitäisikö perintö- ja lahjaveron poistaa kysymättä miten se korvattaisiin, niin 70–75 prosenttia systemaattisesti eri tutkimuksissa vastaa, että se pitäisi poistaa.”

Yksi argumenttihan siinä on se, että siitä perinnöstä, mitä on kasaantunut, on aikanaan maksettu jo ties mitä veroja, joten

miksi enää uudestaan pitää maksaa. Onko tämä validi argumentti?

”Ei, se ei ole validi argumentti kahdesta syystä. Ensinnäkään eihän se, joka saa sen perinnön, ole siitä mitään maksanut, ja verotuksessa tapahtuu aina tällaista tietynlaista kertaantumista. Henkilö on maksanut palkastaan veroa, ja hän menee kauppaan ostamaan vaatteita, niin hän maksaa arvonlisäveron. Henkilö maksaa netostaan aina myös varainsiirtoveron. Tämän tyyppistä kertaantumista tapahtuu. Se, joka saa perinnön tai lahjan, ei ole maksanut siitä yhtään mitään veroa.

Toinen syy, miksi tämä argumentti ei ole validi, on se, että hyvin usein ja pääosin se varallisuus, mikä periytyy tai tulee lahjana, on arvonnousua, joka ei ole vielä realisoitunut. Realisointi tapahtuu silloin, kun tulee lahja tai perintö.”

Perintö- ja lahjaveron uudistuksessa ei oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus kuitenkaan meinaa toteutua.

”Niin, siinähan nyt tällä hetkellä on se, että niiden, jotka pääsevät huojennuksen piiriin, perintö- ja lahjaverotus on murto-osa siitä, mikä se on niillä, jotka eivät pääse huojennuksen piiriin. Sit- ten taas se raja, ketkä pääsevät ja ketkä eivät, on hyvin sattumanvarainen eikä se kohtaanto välttämättä ollenkaan ole yleisten oikeuskäsitysten mukainen, että kuka maksaa sen mikroveron ja kuka maksaa normaaliveron.”

Verotuksen kansainväliset ulottuvuudet

Onko 26 prosentin yhteisövero mielestäsi nyt sopiva? Joissakin maissa se on selvästi alempi.

”Yhteisöverokanta on se kohta, jossa kansainvälisellä verokilpailulla on ylivoimaisesti suurin merkitys. Meidän yhteisöverokantamme tulee hyvin paljon

määräytymään sen mukaan, mitä ulkopuolisessa maailmassa tapahtuu. Suomi ei ole aggressiivinen verokilpailija, mutta se on aktiivinen sopeutuja. Nyt meillä on verokanta 26 prosenttia. Missään merkittävässä kilpailijamaassa – tarkoitan Länsi-Euroopan maita ja OECD-maita – verokanta ei ole alle 25:n muuta kuin Irlannissa, jossa se on 12,5. Kuitenkin viime vuosina monet maat ovat laskeneet sen 25:een, mm. Tanska, Itävalta, Portugali ja Hollanti. Ruotsi laski sen tämän vuoden alusta 26,3:een.

Meidän tilanteemme yhteisöveron osalta on nyt se, että me emme alenna yhteisöveroa alle 25 prosentin ensimmäisenä näistä verrokkimaista siitä syystä, että me emme ole aggressiivinen verokilpailija. Toisin sanoen on turha puhua verokannan alentamisesta ainakaan alle 25:n niin kauan kuin joissakin muissa merkittävässä maissa sitä ei ole tehty. Toisaalta voi sanoa näin, että jos Ruotsi, Iso-Britannia ja Saksa päättävät pudottaa 20:een, niin Suomi varmasti seuraa mukana.”

Suomi ei ensimmäisenä lähde kilpailemaan alemmalla yhteisöverolla.

Siis todellisia uhkia eivät ole sellaiset maat kuin Viro tai Slovakia...

”Ei. Virolla yhteisöverokanta on nollla, mutta silloin kun yrityksestä otetaan rahaa, se on 20. Slovakiassa on 19 prosenttia kaikki, perintövero ja arvonlisävero mukaan lukien, ja sitten on joissakin maissa viittätoista, kolmeatoista ja sen tyyppistä. Mutta ne eivät ole meille vaara. En pidä todennäköisenä, että Nokia muuttaisi pääkonttorinsa Tallinnaan.”

Tällä kansainvälisellä puolella tapahtuu myös muita asioita. Ihan viime aikoina aika hätkähdyttävä ilmiö on ollut veroparatiisien kohtelu tai niiden avautuminen ja suostuminen yhteistyöhön. Mistä tässä on kysymys? Onko tämä syntynyt vastauksena finanssikriisiin, että nähdään veroparatiiseilla olleen joku osuus siinä, ja ne halutaan kuriin?

”Minä luulen, että se yhteys finanssikriisiin ei ole kovin läheinen. Tämä olisi noussut esiin muussakin tapauksessa jo ennen finanssikriisin laukeamista. Se oli lähtenyt siitä, että Yhdysvaltain veroviranomaiset olivat löytäneet 300 hyvin varakasta yhdysvaltaista henkilöä, jotka olivat Karibianmeren verosaarten kautta siirtäneet rahaa UBS-pankkiin (Union Bank of Switzerland) Sveitsiin. Sitten tuomioistuini totesi, että UBS:n on annettava näiden 300 henkilön tiedot Yhdysvalloille, ja silloin todettiin, että UBS:n eräs osasto on selvästi avustanut veropetoksessa. Nyt osittain siitä ja osittain muista syistä on lähtenyt liikkeelle se, että pankkisalaisuus näyttää lähtevän murtumaan. Minä olen ollut mukana 30 vuotta näissä hommissa, ja nyt ensimmäisen kerran näyttää ikään kuin olevan ihan reaalista toivoa siitä, että näitä ongelmia voitaisiin laajalla rintamalla ratkaista.”

Millä tavalla tämä tulee koskettaman Suomea? Onko siitä joku ennustus? Tuleeko paljastuksia?

”On ehkä vähän vaikea ja vielä varhainen vaihe ennustaa kovin konkreettista siksi, että tämä prosessi on aika alussa. Se näyttää kuitenkin kiihtyvän, ja jos käy niin, että pankkisalaisuus merkittävällä tavalla murtuu ajatellen ei vain Sveitsiä vaan Liechtensteiniä ja myös Kanaalin saaria ja Luxemburgia, niin varmasti tulee paljastuksia. Mutta ihan sitä euromäärää en pysty hahmottamaan.”

Olisiko mahdollista, että raha pakenisi vielä jonnekin muualle? Onko maailmassa tällaisia paikkoja?

”Totta kai on sellaisia paikkoja, jotka eivät missään tapauksessa ryhdy yhteistyöhön. Jos on joku muutamien tuhannen hengen Karibianmeren tai Tyynen valtameren saari, niin eihän se välitä siitä, minkälaisia pakotteita EU tai USA...”

...no sitten USA lähettää sinne merijalkaväen...

”...no jos sitten merijalkaväki menee. Mutta sitten se ongelma on tietysti aivan selvästi pienem-

pi, jos on tällaiset lilliputtivaltiot vain siellä kilpailemassa verrattuna siihen, että täällä on Sveitsi, Luxemburg, Kypros jne.”

Johtaako tämä finanssikriisi mihinkään muihin kansainvälisen verotuksen muutoksiin? Säädeltäisiinkö rahoitusmarkkinoita verotuksen avulla? En tarkoita ainoastaan ns. Tobin-veroa, vaan onko tulossa muita avauksia tämän suhteen?

”Putkessa ei ole tällä hetkellä mitään merkittäviä kansainvälisen vero-oikeuden muutoksia, mutta kuvittelisin, että siinä vaiheessa sitten, kun tämä akuutti kriisi on ohi ja siirrytään siihen vaiheeseen, miten julkisen talouden velat saataisiin hallintaan ja ruvetaan miettimään, miten siinä vaiheessa eurooppalaisella tasolla tai OECD-tasolla julkinen talous saataisiin tasapainoon, niin uskon, että sitten tulee se momentum, jossa näitä asioita ruvetaan miettimään.”

Verotuet pois!

Jos menemme vielä takaisin kotimaiseen verotukseen, niin yksi kuuma kysymys ovat verotuet, joita olet arvostellut. Nehän ovat tavallaan aukkoja yhtenäisessä verojärjestelmässä. Jos niitä poistettaisiin, mikä on luultavasti poliittisesti hyvin vaikeaa, niin mitä niiden tilalle tulisi, vai pitäisikö tulla yhtään mitään? Silloinhan tietysti yleinen veroaste voisi olla hivenen matalampi.

”Verotuen kokonaismäärä oli viime vuonna VATTin laskelman mukaan 12,1 miljardia euroa, joka on valtava summa. Suurin verotuki, 1,8 miljardia euroa, on se, että henkilö saa asua ilman verotusta ilmaiseksi omassa asunnossaan.

Jos katsomme muita suuria verotukia, niin asuntolainojen korkojen verovähennysoikeus on yksi, oman asunnon myyntivoiton verovapaus on yksi, lapsilisien verovapaus on yksi – ei tunnu kovin poliittisesti attraktiivisilta.”

On tavallaan helppo ymmärtää, miksi ne ovat tulleet ja miksi ne ovat vaikea poistaa.

”Hetemäen työryhmä menee tiheällä kammalla koko tämän verotukiviidakon läpi. Meillä on jo tehty selvitystä, mitä verotukia meillä on, mutta ei ole tehty mitään päätöstä, miten tulemme niihin suhtautumaan. Jos nyt kuitenkin otan vähän tuota poliittista realismia mukaan, mitä työryhmäkin vähän ottaa, vaikka se sinänsä voikin tehdä ehdotuksia, jotka eivät ole poliittisesti läpivietävissä. Voimme me senkin tehdä, mutta en kuvittele, että sieltä löytyy fiskaalisesti kovin merkittäviä ja sitten vielä realistisia tuloksia. Ei pidä liikaa nyt asettaa toiveita sille, että täältä verotukipuolelta

löytyisi ratkaisua valtiontalouden ongelmiin.”

Käytännössä siis vaihtoehto voisi olla, että se tuki ei tulisi verohelpotuksen muodossa vaan jotenkin muuten, esimerkiksi asuntopuolella se olisi suora tuki.

”Jos verotukia vähennetään, niin silloin on periaatteessa kaksi mahdollisuutta. Toinen on se, että se näkyy sitten verokantojen alentamisena, tai toinen on se, että se tarve, joka on hoidettu verotuella, hoidetaan suorina tukina. Yleensä ja keskimääräisesti näyttäisi siltä, että suora tuki on parempi kuin verotuki ennen muuta siitä syystä, että suora tuki on tarkemmin kohdennettavissa kuin verotuki siihen tarkoitukseen, eli sen nk. osumatarkkuus on yleensä parempi kuin verotuen. Tämä ei päde aina mutta yleensä.”

Monet ekonomistit esittävät asian juuri näin. Toisaalta verotuki on universaalimpi ja saa laajempaa kannatusta.

”Kyllä.”

Yksi verotuen sukulainen on arvonlisäveron erilaiset kannat. Ovatko arvonlisäveron erilaiset kannat ja tulossa oleva ruuan ja ilmeisesti myös ravintoloiden alv-ale heikosti perusteltuja?

”Enhän minä ole niin innostunut näiden välillisten verojen alentamisjuttuihin siinä mielessä, että minusta painopistettä pitäisi mieluummin kohdentaa työn verotuksen hallinnassa pitämiseen tai jopa alentamiseen. Silloin pitäisi miettiä toiseen suuntaan eli sitä, miten pystyttäisiin parantamaan välillisten verojen tuottoa. Siinä mielessä en ollut kauhean innokas myöskään ruuan alv:n alentamiskysymyksessä, ja vielä vähemmän olen innostunut siitä, että ravintoloiden alvia näytettäisiin nyt lähtevän alentamaan. Kun julkista taloutta lähdetään tasapainottamaan viimeistään vuoden 2012 alusta, niin pidän selvänä, että

alv-kannan nostaminen on yksi elementti siinä prosessissa.”

Siinäkin sitten tulee tavallaan sama argumentti kuin äsken, että jos halutaan joitakin ryhmiä kuten esimerkiksi pienituloisia suosia ruuan alv-alella, niin pitäisi kohdistaa tuki ennemminkin tulonsiirtoina heille, siis perusturvaa ja kenties pienituloisten verotustakin keventämällä, mutta ei tällä tavalla. Tämä ruuan alv-alehan on myös kallis keino.

”Niin, on se kallis, ja kysymys on juuri tästä osumatarkkuudesta, että tähän ei osu pelkästään niihin pienituloisiin, vaan tähän osuu kaikkiin, myös suurituloisiin. Tosin pienituloiset saavat suhteessa enemmän, mutta jos tarkoituksena olisi ollut nimenomaan pienituloisten suosiminen, niin se olisi muutoin voitu tehdä paljon halvemmalla kuin 500 miljoonalla eurolla.”

Eikö työllisyssyistä olisi järkevämpää alentaa joidenkin palveluiden kuin ruuan alv:tä? Olisiko se vaihtoehto ansiotulojen verotuksen keventämiselle?

”En kannata palveluiden alennettua arvonlisäverokantaa, en partureiden eikä ravintoloiden. Työllisyyden kannalta tehokkaampi keino on työn verotuksen alentaminen. Kaikki panokset tulisi siis kohdistaa nimenomaan työtulon verotuksen alentamiseen.”

Kuntien tulonmuodostus vakaammaksi

Lopuksi voimme keskustella kuntaverotuksesta, joka on nyt ihan päivän puheena aihe, kun oli ministerien Katainen ja Kiviniemi välinen sananvaihto kiinteistöveron nostosta ja kuntien yhteisövero-osuuden lisäämisestä. Siinä on kahdenlaista ilmaa, että haluttaisiin lisätä kuntien osuutta tällaisista tietäntyyppisistä veroista, tai sitten toisaalta vaaditaan, että valtion pitäisi

taata kuntatalouden vakaus, eikä varsinkaan pitäisi lisätä sellaisia kuntien veropohjia, jotka ovat epävakaita kuten yhteisövero.

”Kiinteistöveron korottamista kannatan. Kiinteistövero on hyvä vero. Siihen liittyy vain yksi ongelma, joka on se, että saattaa olla hyvin pienituloisia leskiä, joiden häätäminen arvokkaasta omakotitalosta ei ole ehkä kohtuullista. Mutta se ongelma on jotenkin ratkaistavissa. Muilta osin kiinteistövero on hyvä vero, ja sitä on varaa kiristää, ja siitä tulee tulevaisuudessa merkittävämpi tulonlähde kunnille, jotka tulevat olemaan tilanteessa, jossa hoivamenot kasvavat, erittäin tiukoilla taloudellisesti.”

Mutta on nähtävissä, että sekin kuuluu joukkoon epäsuosittuja veroja. On sanottu, että sellaisen perustarpeen kuin asumisen verottaminen on väärin.

Kiinteistöverokin on hyvä vero.

”On tietenkin, mutta mikään vero ei ole oikein suosittu. Se nyt on ihan pakko tehdä näin, ja se ei aiheuta taloudessa tehottomuutta. Päinvastoin sillä on hyviä kansantaloudellisia vaikutuksia. Sillä on varmasti se vaikutus, että se laskee kiinteistöjen hintoja. No nyt ne laskevat muutenkin, mutta pitkällä aikavälillä. Jos ajatellaan maankäytön suunnittelun näkökulmasta, kiinteistövero on ihan hyvä vero, ja sillä on varmasti tulevaisuutta.

Mutta sitten tämä yhteisövero ja kunnat on paljon monimutkaisempi asia. Ensinnäkin tämän akuutin kysymyksen hoitaminen yhteisöveron tuoton

lisäämisellä ei oikein taida nyt toimia, nimittäin yhteisöveron tuotto tulee putoamaan niin paljon, että vaikka se nostettaisiin 22:sta 32 prosenttiin, niin se tulee olennaisesti pieneneväksi. Yhteisöveron tuoton romahtaminen johtuu kahdestakin syystä. Ennen muuta tietysti siitä, että yritysten tulokset tulevat romahtamaan, ja meillä ei ole mitään tuloksentasausjärjestelmiä, niin periaatteessa samassa suhteessa putoaa yhteisövero.

Toinen seikka on se, että Suomen suurten kansainvälisten yritysten – nimiä mainitsematta – siirtohintajärjestelmä on sen tyyppinen, että jos niiden tulos puolittuu, niin niiden Suomeen maksamat verot nollaantuvat. Näin käy, koska siirtohintajärjestelmä peittää niin, että ulkomaissa on taattu tietty kate, ja riski ja suurvoitto on laskettu Suomeen. Silloin jos menee oikein hyvin, niin maksetaan Suomeen valtaosa globaaliverosta, mutta jos menee huonosti, niin Suomi kantaa sen koko alennuksen. Tällöin meillä yhteisöveron tuotto tulee putoamaan jopa enemmän kuin yritysten voitot. Siksi se on niin valtavan heittelevä nyt, ja siinä mielessä kunnat, joilla on vastuu kansalaisten perushoivasta ja -koulutuksesta ja jota pitää jatkuvasti kuitenkin ylläpitää ja joiden kyky ottaa velkaa on selvästi huonompi kuin valtion, niin se ei ole optimaalinen vero ajatellen kuntaa.”

Ei varmaankaan mikään tällainen heilahteleva vero.

”Tällainen heilahteleva juttu kuuluu luonnollisemmin valtiolle kuin kunnille, ja minusta pitkällä aikavälillä voitaisiin ajatella, että siitä kokonaan luovutaisiin. Toisaalta on tietysti argumentteja sen puolesta, että jos jossakin kunnassa on joku yritys, niin sen pitää saada veroa siitäkin eikä vain työntekijöistä. Se on monimutkaisempi juttu, mutta suhtau-

dun varauksellisesti kuntien yhteisöverosuuden kasvattamiseen.”

Sitähän perustellaan sillä argumentilla, että se kannustaa kuntapäätäjiä edistämään elinkeinoelämää.

”Kyllä, mutta siinä usein on myös niin, että se kunta, joka voittaa sen kilpailun, niin se naapurikunta häviää täsmälleen saman määrän.”

Niin, tavallaan se on nollasummapelejä, ellei sitten saada jotakin maailmalta tänne mitään ei muuten saataisi.

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos on esittänyt, että kuntien olisi saatava osuus alv:n tuotosta jollakin tavalla laskeutena.

”Minusta ei ole mitään syytä arvonlisäveroa kuntien eikä maakuntien veroksi, eikä sitä oikeastaan ole missään tehtykään. Yhdysvalloissa se on kyllä osavaltiokohtainen. Monista syistä on olemassa veroja, jotka sopivat paikallisveroksi, ja niistä tyyppillisin on kiinteistövero, ja esimerkiksi monissa Yhdysvaltain osavaltioissa ja pääosin Englannissakin koko paikallisvero syntyy kiinteistöverosta, missä ne kiinteistöt sijaitsevat. Valtion ja kuntien välinen suhde pitää hoitaa eri tavalla kuin sillä, että kunnat saisivat osuuden jostakin verosta.”

Eli valtionosuuksien kautta?

”Kyllä. Valtionosuusjärjestelmää pitää vaan kehittää sillä tavalla, että kunnat selviävät.”

Olisiko nyt vielä jotakin sydämellä, vai olisiko tämä tässä? Minulla ei ole lisäkysymyksiä.

”On sellainen asia, joka minusta ei ole ollut julkisuudessa aikaisemmin: verrattain monet kasvuteoreettiset ja empiiriset tutkimukset näyttävät, että jos Skandinavian maat otetaan mukaan tarkasteluun, niin taloudellisella kasvulla ja kokonaisveroasteella ei ole yh-

Kuntien valtionosuuksia on lisättävä.

teyttä. Pääsemme siis samaan taloudelliseen kasvuun. Ruotsi on päässyt 50 prosentin kokonaisveroasteella ja joku on päässyt 20 prosentin kokonaisveroasteella. Kun ensi vaalikaudella lähdetään tasapainottamaan taloutta, niin se, missä määrin se tapahtuu verojen kiristyksellä ja missä määrin leikkauslistoilla, on ikään kuin poliittinen valinta. Siihen ei tule suoraan tällaista veroteoreettista tai kansantalousteoreettista vastausta.”

Siis tehdään valinta, mihin suuntaan lähdetään kehittämään julkisen sektorin kokoa.

”Niin. Ja sellainen asia, josta ei myöskään ole keskusteltu, on tämä eläkkeiden rahoituksen kestävyysjuttu. Siellä on se seikka, että on huomattava tarve lisätä työeläkemaksuja, on yksi seikka siihen, että meillä on paineita pitää ansiotuloerotus kurissa, ja jopa laskea sitä niissäkin olosuhteissa, joissa bruttoveroasteita joudutaan nostamaan.”■